

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН З АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ORGANIZATION OF EXPERIMENTAL RESEARCH ON FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS OF NURSING IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINES OF OBSTETRICS AND GYNECOLOGY IN MEDICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Здійснено аналіз наукового пояснення сутності експериментального дослідження. Узагальнено, що науковці розглядають педагогічне дослідження у контексті цілісного підходу, а педагогічний експеримент – у контексті філософії практико-зорієнтованої методології педагогічної дії. Сутність педагогічного експерименту полягає в тому, щоб організувати проведення дослідно-експериментальної роботи в закладі освіти з чітко визначеною метою вдосконалення процесу навчання. Метою презентованого дослідження є формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних закладах вищої освіти. Підкреслено значущість визначення основних етапів дослідження, що дає змогу найоптимальнішим шляхом досягнути поставленої наукової мети. Аргументовано важливість дотримання послідовності в дослідницькій діяльності. Враховано, що кореляція змісту наукової розвідки з упорядкованістю та послідовністю дослідницьких дій зумовлює потребу в структуруванні й виокремленні окремих етапів дослідно-експериментальної роботи. Для ефективної організації експериментального дослідження враховано необхідність дотримання послідовності й логічного взаємозв'язку між основними завданнями, метою і етапами наукової розвідки. Запропоновано покроковий варіант формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології. Визначено п'ять етапів експерименту: організаційно-створювальний, діагностично-констатувальний, формувальний, результативно-порівняльний та аналітично-підсумковий. Враховуючи мету реалізації кожного етапу дослідження, використовуючи адекватні засоби і методи на кожній із визначених стадій, дотримуючись логічної послідовності реалізації кожної частини експериментального дослідження, відзначається злагодженість у роботі всіх учасників експерименту на кожному з визначених етапів.

Ключові слова: майбутні бакалаври сестринської справи, професійна підго-

товка, експеримент, етапи, дослідження, медичні заклади вищої освіти.

An analysis of the scientific explanation of the essence of experimental research was carried out. In general, scientists consider pedagogical research in the context of a holistic approach, and pedagogical experiment in the context of the philosophy of practice-oriented methodology of pedagogical action. The essence of the pedagogical experiment is to organize research and experimental work in an educational institution with a clearly defined goal of improving the learning process. The purpose of the presented research is to form the professional competence of future nursing bachelors in the process of studying the disciplines of obstetrics and gynecology in medical institutions of higher education. The importance of determining the main stages of the research, which makes it possible to achieve the set scientific goal in the most optimal way, is emphasized. The importance of consistency in research activity is argued. It is taken into account that the correlation of the content of scientific intelligence with the orderliness and sequence of research actions determines the need for structuring and distinguishing individual stages of research and experimental work. For the effective organization of experimental research, the need to observe the sequence and logical relationship between the main tasks, the goal and the stages of scientific research is taken into account. A step-by-step version of the formation of professional competence of future nursing bachelors in the process of studying the disciplines of obstetrics and gynecology is proposed. Five stages of the experiment are defined: organizational-creative, diagnostic-statistical, formative, result-comparative and analytical-summary. Taking into account the purpose of the implementation of each stage of the research, using adequate means and methods at each of the specified stages, following the logical sequence of the implementation of each part of the experimental research, the coherence of the work of all participants of the experiment at each of the specified stages is noted.

Key words: future nursing bachelors, professional training, experiment, stages, research, medical institutions of higher education.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.25>

Филипюк Д.О.,

викладач акушерства і гінекології
Фахового медичного коледжу
Комунального закладу вищої освіти
«Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради

Актуальність дослідження. Сутність педагогічного експерименту полягає в тому, щоб організувати проведення дослідно-експериментальної роботи в закладі освіти з чітко визначеною метою вдосконалення процесу навчання, що в контексті нашого дослідження передбачає формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін

з акушерства і гінекології у медичних закладах вищої освіти. Адже впровадження в освітній процес нових науково обґрунтованих ідей і методів навчання спрямовується на осучаснення професійної підготовки майбутніх фахівців. І хоча експериментальна педагогіка виникла ще наприкінці XIX ст. завдяки психолого-педагогічним дослідженням І. Сікорського та В. Вундта, проте термін

«експериментальна педагогіка» почав використовуватися лише на початку ХХ ст. [7, с. 256].

Науковці розглядають експеримент як «метод наукового пізнання, що передбачає цілеспрямований процес отримання об'єктивних наукових даних щодо сутності, динаміки, особливостей існування та розвитку досліджуваних явищ і процесів» [7, с. 255];

– «спосіб пізнавальної діяльності в науці й освіті, що має активний вплив на явище, яке досліджується», а в контексті нашого дослідження впливає на формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи (МБСС) у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології «шляхом перетворення (комбінації і варіювання) тих чи інших умов його існування» (тобто – педагогічних умов та авторської розробки схеми досліджуваного процесу у вигляді структурно-функціональної моделі); «форма практичної почуттєво-предметної діяльності..., специфічне джерело пізнання» [8, с. 409];

– складний комплексний метод наукового пізнання, цілеспрямованих спостережень, бесід з опитуванням, анкетуванням; вивчення творчих робіт й аналізу соціометричних вимірів, організації визначених видів групової та індивідуальної діяльності [6, с. 109].

Таким чином, педагогічний експеримент є науково поставлений дослід у галузі навчальної чи виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослідником умовах» [3, с. 112], що потребує чіткого дотримання послідовних кроків – етапів експериментально-дослідної роботи.

Аналіз останніх публікацій засвідчує, що науковці розглядають педагогічне наукове дослідження у контексті цілісного підходу, а педагогічний експеримент – у контексті філософії практико-зорієнтованої методології педагогічної дії (І. Зязюн); визначають методологічний аспект системного аналізу педагогічного процесу (В. Кушнір), методологію науково-педагогічних досліджень (С. Сисоєва), методику та системну організацію наукових досліджень (С. Важинський; В. Вихрущ, Ю. Козловський, Л. Ковальчук та ін.); актуалізують проблеми проведення експериментального дослідження у педагогіці в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти (С. Сисоєва, Т. Кристопчук та ін.). Методологічною опорою педагогічного наукового дослідження визначають «сукупність ідей, теорій і підходів, які обираються як методологічні засади наукового пошуку, що складає ту «призму», через яку і завдяки якій з'ясовується сутність об'єкта дослідження, моделюються уявлення про нього, здійснюється пошук засобів і умов удосконалення, ефективного розвитку» [5, с. 40]. Науковці стверджують, що організація експериментального дослідження базується

на чітко визначених етапах, що складають основу науково-дослідної роботи. Відтак «планування основних етапів пошукової роботи дозволяє найоптимальнішим шляхом досягнути поставленої наукової мети, оскільки побудоване на загальній логіці дослідницької діяльності» [2, с. 108].

Таким чином, загально визнаним міркуванням є те, що кореляція змісту наукової розвідки з упорядкованістю та послідовністю дослідницьких дій зумовлює потребу в структуруванні й виокремленні окремих етапів дослідно-експериментальної роботи. Невирішеними раніше частинами загальної проблеми є визначення основних стадій (етапів) експерименту з формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних закладах вищої освіти.

Мета статті полягає в у визначенні основних етапів експериментального дослідження з формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для ефективної організації експериментального дослідження враховували необхідність дотримання послідовності й логічного взаємозв'язку між основними завданнями, метою і етапами наукової розвідки. Розподіл експерименту на окремі етапи спостерігається у більшості педагогічних розвідках. Проте дослідники пропонують власні ідеї щодо структурування експериментальної роботи. Зазвичай науковці виокремлюють «констатуючий, пошуковий і формулюючий (формувальний) етапи експерименту» [6, с. 111]. У дисертаціях, присвячених реалізації інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, дослідники виокремлюють організаційно-діагностичний, констатувальний, формувальний, аналітичний етапи [4, с. 294]; пошуково-аналітичний, дослідно-експериментальний (констатувальний та формувальний) та підсумковий [1, с. 141] та ін.

Узагальнюючи науково-дослідницький досвід і спрямування авторських ідей щодо конкретизації етапів наукової розвідки, пропонуємо покроковий варіант формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології згідно з такими п'ятьма етапами: організаційно-створювальний, діагностично-констатувальний, формувальний, результативно-порівняльний та аналітично-підсумковий. Розкриємо основні завдання і методи реалізації кожного етапу експерименту.

Організаційно-створювальний етап дослідження призначений для підготовки освітнього середовища в медичних ЗВО, де відбувається підготовка майбутніх бакалаврів сестринської

справи, до проведення експерименту. Дослідницька робота здійснювалася з такою метою:

- розробити план проведення експериментального дослідження з урахуванням визначених педагогічних умов формування фахової компетентності МБСС у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології у медичних ЗВО;

- організувати експериментальну базу дослідження, для якої залучено кілька медичних закладів вищої освіти, де здобувають освіту МБСС;

- визначити структурні складники фахової компетентності МБСС, що формуватимуться впродовж експериментального дослідження у студентів експериментальних і контрольних груп;

- розробити й апробувати на практиці авторські навчально-методичні матеріали, які використовуватимуться в ЕГ з метою реалізації визначених педагогічних умов формування фахової компетентності МБСС у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології у медичних ЗВО;

- скласти відповідний діагностичний інструментарій, що дасть змогу встановити рівень сформованості кожного компонента і загалом фахової компетентності МБСС на різних етапах дослідження;

- провести навчально-методичні зібрання викладачів-учасників експерименту для ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням дослідження та інноваційною методикою вивчення дисциплін з акушерства та гінекології з метою формування фахової компетентності МБСС.

Діагностично-констатувальний етап мав на меті встановити рівні сформованості фахової компетентності МБСС у студентів, як завершили вивчення дисциплін з акушерства і гінекології. Враховувався компонентний склад, показники та критеріальні ознаки кожного компонента фахової компетентності МБСС. Використовувалися такі методи: спостереження, опитування, анкетування, тестування, оцінювання знань МБСС як результату теоретичної підготовки студентів у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології; визначення рівня сформованості вмінь і навичок студентів виконувати професійні дії чітко і правильно у процесі вирішення професійних завдань з акушерства та гінекології; результативність самоосвітньої діяльності та вмотивованості МБСС до набуття високого рівня фахової компетентності.

Аналіз результатів діагностично-констатувального етапу експерименту підкреслив потребу вдосконалення процесу формування кожного з компонентів і загалом фахової компетентності МБСС у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології. Узагальнені результати цього етапу дослідження підтвердили необхідність удосконалення методики вивчення означених дисциплін, що, на нашу думку, можливо шляхом реалізації визначених педагогічних умов та

структурно-функціональної моделі формування фахової компетентності МБСС у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології в медичних ЗВО. Наприкінці діагностично-констатувального етапу проведено розподіл студентів, які залучені до дослідно-експериментального процесу і лише розпочинають вивчення дисциплін з акушерства та гінекології, на контрольні (КГ) та експериментальні групи (ЕГ). Дотримувалися таких вимог:

- 1) кількість студентів у обох різновидах груп була майже однаковою і переконливою для встановлення вірогідності результатів дослідження;

- 2) у розподілі студентів на КГ та ЕГ враховувалися результати вхідного контролю, що дало змогу встановити ідентичність таких груп за показниками сформованості кожного компонента і загалом фахової компетентності МБСС на початку вивчення дисциплін з акушерства та гінекології.

Зазвичай основним етапом дослідно-експериментальної роботи є *формувальний*, упродовж якого в ЕГ реалізовувалися визначені педагогічні умови і враховувалися всі складники розробленої структурно-функціональної моделі, а студенти КГ вивчали дисципліни з акушерства та гінекології за узвичаєними методиками. В обох різновидах груп проводився систематичний контроль, що давав змогу встановити рівні теоретичної підготовки МБСС з дисциплін з акушерства та гінекології, сформованість умінь і навичок професійно правильного виконання практичних дій, результатів самоосвітньої діяльності тощо. Таким чином, шляхом анкетування, опитування, тестування, спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів визначався стан сформованості кожного компонента фахової компетентності МБСС, які навчалися в КГ і ЕГ.

Результативно-порівняльний етап дослідно-експериментальної роботи дав змогу встановити числові значення щодо кількості й відсоткових показників студентів КГ та ЕГ, які виявили той чи інший рівень сформованості фахової компетентності у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології. Такі дані отримувалися в процесі підсумкового контролю з використанням методів, що використовувалися на діагностично-констатувальному етапі експерименту. На цьому етапі зіставлялися отримані результати щодо сформованості кожного компонента фахової компетентності у студентів КГ і ЕГ. На основі порівняння отриманих числових значень, які є статистичною характеристикою кожного рівня фахової компетентності МБСС, підкреслено дієвість визначених педагогічних умов у ЕГ. Зазначимо, що порівняння здійснювалося за результатами формування кожного компонента зокрема і загалом фахової компетентності МБСС.

Аналітично-підсумковий етап дослідження проводився для доведення достовірності

отриманих результатів формування фахової компетентності МБСС у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології в медичних ЗВО. Використовувалися методи математичної статистики, апробовані в педагогічних дослідженнях. Враховувалося числове значення сформованості певного рівня і компонента фахової компетентності МБСС в абсолютних і відсоткових величинах. Важливе значення для використання методів математичної статистики є встановлення середнього показника сформованості фахової компетентності (середнього балу – СБ), який обчислювався на основі числового виразу кожного рівня: високий рівень – 5 балів; середній – 4 бали; задовільний – 3 бали; низький – бали.

Таким чином, статистична обробка отриманих результатів формування кожного компонента фахової компетентності МБСС за чотирма рівнями і СБ уможливила доведення достовірності отриманих результатів експерименту. Такий науковий підхід дав змогу науково підтвердити отримані статистичні дані й установити залежність між впливом кожної педагогічної умови на формування конкретного компонента фахової компетентності МБСС у студентів ЕГ.

Таким чином, враховуючи мету реалізації кожного етапу дослідження, використовуючи адекватні засоби і методи на кожній із визначених стадій, дотримуючись логічної послідовності реалізації кожної частини експериментального дослідження, відзначається злагодженість у роботі всіх учасників експерименту на кожному з визначених етапів.

Висновок. Організація дослідно-експериментальної роботи потребує врахування різних аспектів діяльності суб'єктів освітнього процесу: як самих дослідників, так і студентів. Структурування експериментальної частини наукової розвідки базується на розуміння особливостей функціонування учасників такого процесу (навчально-методичного та організаційного забезпечення – з боку викладачів та активної навчально-пізнавальної діяльності – з боку студентів). Тому особливої уваги заслуговує визначення конкретних етапів дослідження, в яких будуть чітко прописані організаційна мета і методи конкретних частин експерименту. Науковці презентують власні ідеї та розуміння конфігурації процесу дослідження, що дає змогу визначити кілька стадій експериментальної роботи, що безпосередньо пов'язується

з визначеною метою та інноваційними ідеями дослідників-експериментаторів. Узагальнюючи науково-дослідницький досвід і спрямування авторських ідей щодо злагодженої послідовності окремих частин наукової розвідки, формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства та гінекології в медичних закладах вищої освіти розглядаємо як логічний процес, що відбувається впродовж таких етапів: організаційно-створювальний, діагностично-констатувальний, формувальний, результативно-порівняльний та аналітично-підсумковий. На кожному етапі дослідження використовувалися адекватні методи, сучасні інноваційні підходи до організації експерименту, враховувалися чітко визначені цілі й очікувані результати.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розкритті основної частини (формувального етапу) дослідно-експериментальної роботи з формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варава О. Б. Формування професійної мобільності майбутніх бакалаврів сестринської справи у фаховій підготовці : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2019. 257 с.
2. Вихрущ В. О., Козловський, Ю. М., Ковальчук, Л. І. Основи наукових досліджень у галузі педагогіки. Тернопіль: Крок, 2017. 340 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. (2-ге, доповн. і випр.). Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
4. Демянчук М. Р. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у медичних коледжах : дис. докт. пед. наук за спец. 13.00.04. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2020. 455 с.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. Черкаси: Вид. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
6. Коханко О. М. Основи науково-педагогічних досліджень. Хмельницький: ХНУ, 2005. 254 с.
7. *Енциклопедія освіти*. За ред. В. Г. Кременя. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Чернілевський Д. В., Гандзюк О. М., Захарченко В. І., Козловська І. М., Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф., Подоляк В. О. Методологія наукової діяльності. К.: Видавництво Університету «Україна», 2008. 478 с.